

Exposició del curs

Pronunciació i lectura en veu alta

V Jornada d'Intercanvi d'Experiències d'Ensenyament del CNL de Barcelona

16 de maig de 2014

1. Objectius del curs
2. Continguts de les unitats
3. Materials de partida
4. Tipologia d'alumnes
5. Estructura de les sessions
6. Resultats

1. OBJECTIUS DEL CURS

Els objectius del curs es divideixen en dos blocs, una part més mecànica de millora de la pronúncia i una part de veu. A continuació hi ha la descripció de l'objectiu general i els subobjectius de cada bloc.

A. Millorar la pronúncia d'aquells sons que acostumen a costar als estudiants de català

- Prendre consciència del funcionament i existència d'aquests sons
- Discriminar els sons de manera aïllada
- Integrar els sons dins de paraules, sintagmes o petits texts
- Produir els sons amb correcció dins de textos

B. Millorar la lectura en veu alta

- Aprendre tècniques de relaxació
- Millorar l'entonació
- Prendre consciència d'aspectes com el to, la intensitat i el ritme
- Exercir control sobre aquests aspectes

L'objectiu del curs **en realitat és diferent per a cada persona**. A principi de curs es fa un diagnòstic, es diu a cada alumne quines coses convé treballar i corregir. Evidentment amb 20 hores no es pretén aconseguir una dicció de presentador de TN, però sí que es fa prendre consciència de les dificultats que té cadascú i es donen eines per treballar-hi. **En resum**, es busca aconseguir millores de pronúncia i també d'actitud.

Pensem que **el que aporta de nou** aquesta proposta que presentem és **fusionar** una part més sistemàtica de pronúncia amb una altra part de tècniques de lectura i complementar els cursos d'oferta general per a un públic catalanoparlant.

2. CONTINGUTS DE LES UNITATS

- UNITAT 1:** La vocal neutra
Tècniques de positura corporal i respiració en la lectura en veu alta.
- UNITAT 2:** La e oberta i la e tancada
Contactes vocàlics entre mots consecutius
- UNITAT 3:** La o oberta i la o tancada
La puntuació i la lectura en veu alta (entonació i significat)
- UNITAT 4:** Les consonants laterals
Mots amb dificultats
- UNITAT 5:** Els sons alveolars fricatius
Ritme i to en la lectura en veu alta, I
- UNITAT 6:** Els sons fricatius i africats
Ritme, to i intensitat en la lectura en veu alta, II
- UNITAT 7:** El so de la erra: vibrant, bategant i a final de mot
Repàs d'exercicis d'entrenament per a la lectura
- UNITAT 8:** Les consonants en posició final
Diàlegs

3. MATERIALS DE PARTIDA

Part de correcció fonètica (exercicis més mecànics)

Diversos autors, *Llibres lila, taronja i verd*, Editorial Casals (1983)

BADIA, COMELLAS i BASSINER, *Exercicis de pronunciació del català*, Editorial Eumo (1983)

BAU, PUJOL, RIUS, *Curs de pronunciació*, Àrtic Edicions (1995)

JOSEP I JORDI BATLLORI, *Què t'empatolles? Recull d'embarbussaments*, Ed. La Galera (1997)

Dossier de reforç oral del CNL de l'Hospitalet (1999)

Curs de pronunciació CNL de Barcelona (1999)

Grup de conversa del CNL de l'Hospitalet (2013)

Exercicis que corren per la casa: Toni Molins, Elisenda Farré,...

Part de veu

MOLINER, A. *Taller de veu*, Ed. Alba (2005)

BERTHERAT, T. *El cos té les seves raons*. La llar del llibre (1987)

TORRES, B; GIMENO, F. *Bases anatòmiques de la veu*. Biblioteca universitària, Ed Proa.(1995)

Gemma Canela (nocions de logopèdia)

Emma Navó (nocions de musicoteràpia)

Recursos en línia

Sons del català <http://www.ub.edu/sonscatala/ca/central>

Esadir <http://esadir.cat/textosgenerals/fonetica>

Com es pot veure, alguns d'aquests materials tenen més de trenta anys. I pel que fa la part de veu, ens hem basat en materials d'altres àmbits o l'experiència de persones de la casa amb formació en logopèdia o musicoteràpia. Amb la intenció d'**integrar-ho tot** plegat, hem creat un nou material amb un plantejament lúdic i participatiu. Creiem que un punt afegit a aquest material és que hem escollit els textos per llegir en veu alta a cada unitat tenint molt en compte el so que estem treballant, d'aquesta manera les sessions es presenten amb una estructura que pretén **facilitar al màxim** la tasca del personal docent que l'hagi d'impartir, que no hagi de dedicar-hi un excés de preparació. Això sí, és necessari que rebi el material ja plastificat.

En un moment en què els TNL anem amb una forta càrrega d'hores lectives, poder fer un curs que ja està muntat i que està molt pensat per a l'alumnat que tenim pensem que pot ser de gran ajuda. Cal mirar-se el material i tenir-lo clar i potser refrescar alguns conceptes de fonètica, per descomptat, però hem intentat que sigui un material ja molt preparat perquè les classes tal i com les entenem al CPNL funcionin.

4. DESTINATARIS DEL CURS

Sempre hem treballat pensant en **els alumnes reals que tenim** als cursos d'**intermedi i suficiència**. Hem dissenyat els exercicis pensant constantment en casos concrets, per exemple:

L'**Alfred** és un jubilat amb una pronúncia boníssima, i expressions i lèxic molt genuïns, res a envejar a Joan Sales. Però té dificultat per saber en quin sentit ha de posar els accents. És perfectament capaç de produir els sons vocàlics amb correcció, però no sap discriminar-los. Li costa també localitzar les esses sonores, tot i que les fa correctíssimament, enllaços fònics inclosos. És genial tenir-lo al curs, perquè no li és difícil, el segueix còmodament i és un gran model a l'hora de fer treballs en grup.

La **Tere** és nascuda a Catalunya, de família castellanoparlant. Té dificultats amb al neutralització, les sonoritzacions i les consonants finals.

La **Carolina** és argentina i, a banda dels problemes de la Tere, canvia les jotes i les doble eles per ics.

El **Rainer** és d'origen alemany i parla molt bé el castellà, l'anglès i el francès. No sempre diu bé les combinacions vocàliques i convindria que polís les erres. Més enllà de la pronúncia qualsevol curs de reforç li va bé per ampliar lèxic, millorar l'ús dels subjuntius (s'hi embolica francament) i això li proporciona un espai de conversa en català, que en la seva vida habitual no sempre en té.

(Tots aquests noms són inventats, però no els perfils.)

A la pràctica ens hem trobat alguna sorpresa: d'una banda, s'hi han inscrit alumnes que ja han acabat el cicle de cursos generals, però que no es volen desvincular del CPNL i no volen fer el nivell D; de l'altra, alumnes que no volen fer cap curs general però que, per motius laborals o personals, s'han sentit atrets per aquest nou format.

5. ESTRUCTURA DE LES UNITATS

Les unitats tenen quatre parts ben diferenciades, li podríem donar un enfocament gimnàstic:

- escalfament
- discriminació auditiva
- producció de sons guiada
- lectura en veu alta-

En primer lloc, fem **escalfaments**: amb l'ajuda de la taula de sons¹, les breus instruccions que tenim al material del curs i l'habilitat de cadascú, intentem produir el so que toqui treballar aquell dia. Gairebé sempre el contextualitzem (com es diu el so i en quina zona de la cavitat bucal es produeix el moviment) i el comparem amb altres sons propers.

exemple: *la e oberta l'aconsegurem si primer practiquem la e tancada (coneguda per tothom) i abaixem la mandíbula inferior.*

En segon lloc, hi ha els exercicis de **discriminació auditiva**: a partir d'uns enregistraments que hem fet els professors de la delegació, intentem saber si els alumnes reconeixen auditivament el so que estem treballant. Exemple²:

<p>Unitat 1</p> <p>1. Escolta atentament com es pronuncien aquestes paraules i subratlla cada vegada que sentis el so [ə].</p> <table border="1"><tr><td>1.</td><td>setmana</td></tr><tr><td>2.</td><td>pescador</td></tr><tr><td>3.</td><td>bacallà</td></tr><tr><td>4.</td><td>patata</td></tr><tr><td>5.</td><td>postres</td></tr><tr><td>6.</td><td>patinet</td></tr><tr><td>7.</td><td>modernista</td></tr><tr><td>8.</td><td>emoció</td></tr><tr><td>9.</td><td>carmanyola</td></tr><tr><td>10.</td><td>ulleres</td></tr></table>	1.	setmana	2.	pescador	3.	bacallà	4.	patata	5.	postres	6.	patinet	7.	modernista	8.	emoció	9.	carmanyola	10.	ulleres	<p>Unitat 3</p> <p>3. Ara sentiràs parelles de paraules. Posa una creu a la primera o a la segona casella segons quina sigui la que porta el so [ɔ].</p> <table border="1"><thead><tr><th>1</th><th>2</th></tr></thead><tbody><tr><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td></tr></tbody></table>	1	2																				
1.	setmana																																										
2.	pescador																																										
3.	bacallà																																										
4.	patata																																										
5.	postres																																										
6.	patinet																																										
7.	modernista																																										
8.	emoció																																										
9.	carmanyola																																										
10.	ulleres																																										
1	2																																										

En tercer lloc, passem a la **producció guiada dels sons**: els alumnes llegeixen sintagmes, frases o

1 <http://www.ub.edu/sonscatala/ca/central>

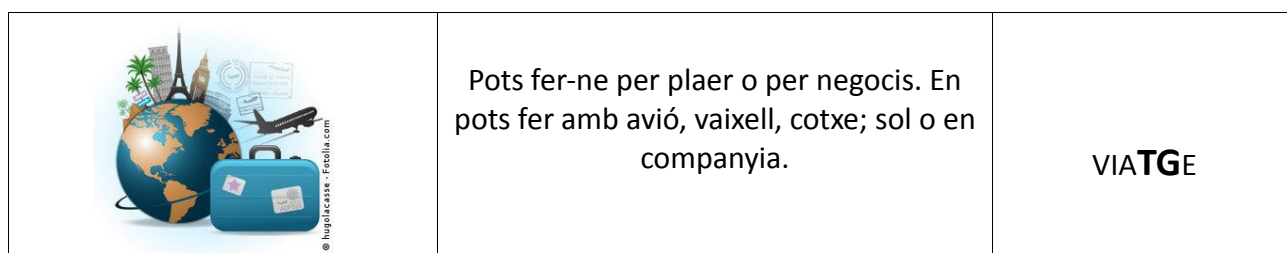
2 Podeu escoltar-ne un enregistrament als annexos.

textos breus on tenen ressaltats aquells elements que han de pronunciar amb el so que estem treballant. Aquí hem inclòs diferents tipologies d'exercicis:

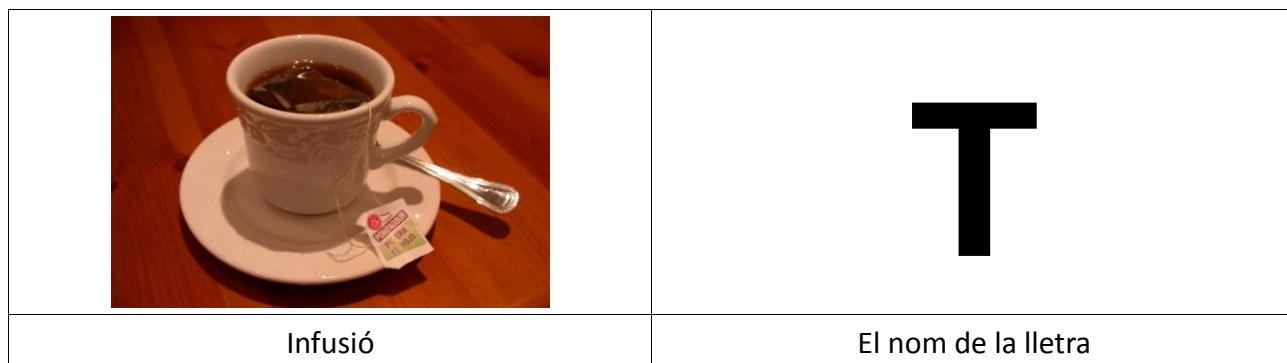
a) *vocaltrejar*: pronunciant només les vocals, els companys han de reconèixer la paraula que estic dient. ex: [i u o ə]

b) *definicions*: amb la descripció d'una imatge, hem d'aconseguir que els companys ens diguin la paraula que conté el so que estem treballant.

c) *formar parelles*: (e oberta o e tancada) han de relacionar paraules a partir d'imatges que contenen una pista al darrere. La diferència entre els mots que trobaran és la pronúncia oberta o tancada de la e.

d) *dictats*: els alumnes han de pronunciar correctament un sintagma i els companys l'han d'escriure correctament. Ex: els sogres - els ogres

e) *aguantar l'aire o morir*: consisteix en llegir fent les respiracions que ens permeti la puntuació del text.

Cap a la vila ja ve el pagès, la bossa buida i el carro ple de roig tomàquet i de verdures collides del seu hort. La mula sua i el carro crida i l'home tanca els ulls i somia. Mentre, el sol es lleva d'un llit d'alzines enlluernant a les velletes que, pansidetes, cap a l'església van caminant, cap a l'església van caminant...

Joan Manuel Serrat. *Cançó de matinada*

f) *canvis de significat* segons la puntuació i millora de l'entonació:

Ho fan malament.	Ho fan? Malament!	Ho fan malament?
------------------	-------------------	------------------

g) *lectura amb obstacles*: llegir amb un bolígraf, retolador o tap de suro a la boca.

h) *canvis de ritme*: accelerar o desaccelerar el ritme de lectura.

Ex: conjuguar el verb *parpellejar* el més ràpid possible, després molt lentament, però que s'entengui.

i) *modular la veu*: exercicis de fort-fluix, agut-greu.

Ex: "Vine cap aquí, reina!" (donar-li un to enfadat, seductor, per fer por, d'esgotament, etc...)

Un cop acabada la sessió a l'aula, els alumnes poden entrenar-se a casa repetint aquells exercicis que necessitin per millorar la pronúncia d'un so, rellegir textos, buscar-ne de nous, enregistrar-se i escoltar-se...

Hem creat una pàgina al nostre blog³ on hem recopilat recursos de suport a l'aula i a casa: hi ha propostes d'exercicis, música i una tria de vídeos amb altres models de pronúncia (Mathew Tree, Justo Molinero, Benedetta Tagliabue...); aquests vídeos, si hi ha temps, es poden comentar una mica a l'aula, sobretot per remarcar que podem fer una bona comunicació encara que se'ns noti que el català no és la nostra primera llengua.

Algú es preguntarà com hem avaluat l'evolució dels alumnes. Els hem posat a prova dues vegades: la primera, en un taller de poesia amb la Mireia Calafell a la Biblioteca del Clot-Josep Benet, per Sant Jordi; la segona, va ser l'últim dia de curs i es va decidir fer un monogràfic de lectura de contes infantils.

3 <http://santmarticatala.wordpress.com> Cal anar a la pestanya Curs de pronunciació i lectura en veu alta. Per accedir-hi us caldrà una paraula de pas, que ens podeu demanar a rolive@cpnl.cat o mnebot@cpnl.cat.

6. RESULTATS

Tots coincidirem que, per aconseguir uns bons resultats, 20 hores presencials són poques; malgrat tot, hem pogut observar que, encara que els problemes de pronúncia han persistit en la majoria d'alumnes (val a dir que alguns ja han començat a deixar intuir el canvi), la lectura en veu alta ha millorat bastant i de forma generalitzada pel que fa al ritme, l'entonació i la fidelitat al text.

No voldríem acabar aquest document sense compartir amb quatre pinzellades l'opinió que **els alumnes ens han transmès** a l'enquesta de satisfacció del Curs de Pronunciació i lectura en veu alta: estan satisfets i recomanarien el curs perquè el consideren útil i un bon complement als cursos generals. Coincideixen a dir que s'han sentit desacomplexats i els ha donat més seguretat a l'hora d'enfrontar-se a la lectura d'un text.

Si feu el curs i el material us va bé, ens farà una il·lusió enorme saber-ho. Si alguna cosa no funciona o hi ha algun error, també ens serà molt útil que ens ho expliqueu per poder-ho arreglar. O si mentre el feu teniu dubtes, tampoc dubteu a escriure'ns!

Mireia Nebot i Raquel Olivé

mnebot@cpnl.cat

rolive@cpnl.cat